

11. The Constitution of Ukraine of 28 June 1996: commentary to the Constitution of Ukraine. – K., 1996. – 412 p.
12. Zadorozhna S. Notions, genetic base and system of the principles of the International Private Law / S. Zadorozhna // Law of Ukraine. – 2013. – №7. – P. 34-47.
13. Stockholm Declaration, 16 June 1972 // Current International Law. In 3 volumes. Vol.3 / completed by Yu.M. Kolosovi E.S. Krivchikova. – M.: Publishing House of Moscow Independent institution of International Law, 1999. – Vol. 3. – P. 682-687.
14. The Rio Declaration on Environment and Development, 14 June 1992 // Current International Law. – in 3 volumes: Vol. 3 / completed by Yu. M. Kolosov, E. S. Krivchikova. – M.: Publishing House of Moscow Independent institution of International Law, 1997. – 832 p. – P. 687-692.
15. Bennett J. Public Private Partnerships: The Role of the Private Sector in Preventing Funding Conflict / J. Bennett // Vanderbilt Journal of Transnational Law. – 2002. – № 2. – Vol. 35. – P. 711-727.
16. Orts E. War and Business Corporation / E. Orts // Vanderbilt Journal of Transnational Law. – 2002. – № 2. – Vol. 35. – P. 549-583.
17. Maksimov S.I. XXII World Congress on Philosophy of Law and Social Philosophy «Law and Justice in the global environment» / S.I. Maksimov // Problems of Philosophy of Law. – 2006-2007. – Vol. IV-V. – P. 50-59.

УДК 340.12: 316.421: 316.75

ІДЕОЛОГІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДЕРЖАВУ І ПРАВО: АСПЕКТИ ТЕОРІЇ

Войтанович О.Й., аспірант

Запорізький національний університет

Наукова стаття присвячена дослідженню впливу на державу і право ідеології глобалізації у сучасному світі. Аналізуються наукові погляди на поняття і сутність глобалізації та глобалізму як ідеологічної основи глобалізаційних процесів. Визначаються напрями позитивного та негативного впливу глобалізації на національну державу і право. Досліджується сучасний стан національної правової ідеології у контексті глобалізації та формулюються пропозиції щодо напрямків та способів її формування з урахуванням останніх тенденцій та загроз глобалізаційних процесів.

Ключові слова: ідеологія, глобалізація, глобалізм, правова ідеологія, правова культура, держава, право, транснаціональні корпорації, негативний вплив, правова система, стратегія розвитку.

Войтанович А.И. ИДЕОЛОГИЯ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ И ЕЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ НА ГОСУДАРСТВО И ПРАВО: АСПЕКТЫ ТЕОРИИ / Запорожский национальный университет, Украина

Научная статья посвящена исследованию воздействия на государство и право идеологии глобализации в современном мире. Анализируются научные взгляды на понятие и сущность глобализации и глобализма как идеологической основы глобализационных процессов. Определяются направления позитивного и негативного воздействия глобализации на национальное государство и право. Исследуется современное состояние национальной правовой идеологии в контексте глобализации и формулируются предложения относительно направлений и способов ее формирования с учетом последних тенденций и угроз глобализационных процессов.

Ключевые слова: идеология, глобализация, глобализм, правовая идеология, правовая культура, государство, право, транснациональные корпорации, негативное воздействие, правовая система, стратегия развития.

Voytanovich A.J. IDEOLOGY OF GLOBALIZATION IN THE MODERN WORLD AND ITS INFLUENCE ON THE STATE AND LAW: ASPECTS OF THE THEORY / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The scientific publication is devoted to research of influence of ideology of globalization on the state and law in the modern world. The scientific sights on concept and essence of globalization and globalism as ideological basis of processes of globalization are analyzed.

The opinion of the scientists is supported that globalization is a process of world economic, political both cultural integration and unification. The basic consequences of this process - division of labour, migration of the capital, human and industrial resources in scales of all planet, unification of the legislation, economic and technical processes, and also rapprochement of a level of cultures of the different countries. It is objective process, which carries system character, covers all spheres of life of a society.

The directions of positive and negative influence of globalization on the national state and right are defined.

Globalization carries with itself significant quantity of threats for domestic legal system, and also economy and social sphere of the public relations. First, it is threat of increase of break between poverty and riches, destruction of middle class, average and fine businessmen. The further technical progress causes the maximal automation of manufacture and reduction of need in the real workers. The increase of quality and quantity of production, which is made by the automated enterprises, does not give an opportunity to the fine and average businessmen to compete with powerful and huge corporations. Besides, as a result of concentration of the capital narrow and small spheres of granting of services, service for elite most of all develop. As a result of it, the dismissed workers fill up army of the unemployed, that strengthens a social pressure in a society even more. This problem is strengthened also by consequences of liberal politics of crediting on favourable terms, when many citizens received the credits without the first payment on long terms and the opportunities of dismissal did not expect. Aggravates crisis also growing illegal migration and filling of the market by the cheap import goods.

Besides, in the scientific publication the modern condition of national legal ideology in a context of globalization is investigated, and the offers concerning directions and ways of its formation are formulated in view of last tendencies and threats of processes of globalization.

Key words: ideology, globalization, legal ideology, legal culture, state, law, corporation, negative influence, legal system, strategy of development.

Сучасний світ розвивається в умовах перенасиченості інформаційного поля та стрімкого науково-технічного прогресу. Правові системи світу зазнають впливу нового процесу, який отримав назву глобалізації. У широкому розумінні глобалізація є процесом взаємної інтеграції, взаємопроникнення та укрупнення світових процесів: економічних, політичних, соціальних, культурних тощо. Ключову роль у процесі глобалізації відіграють політичні та економічні об'єднання, транснаціональні корпорації (далі – ТНК), які мають потужне політичне лоббі і впливають на показники світової економіки та зміни у системі законодавства відповідних держав.

До ТНК, які фактично вирішують «долю» світу, відносяться, у першу чергу, банківські та інші фінансові установи, крупні енергокомпанії, підприємства військово-промислового комплексу, металургійні, будівельні концерни тощо.

Будь-який складний соціальний процес не може нормально розвинути без певної ідеології, яка виступає об'єднуючим фактором, мотивом і стимулом розвитку. Основою ідеології глобалізації є безумовно ідея об'єднання, оптимізації світових ресурсів задля забезпечення ефективного розвитку людства вцілому, удосконалення систем управління соціумом, подолання світових проблем: правових, економічних, екологічних, політичних, демографічних тощо. Проте у юридичній науці фактично відсутні доктринальні дослідження ідеології глобалізації. Тому важливість та актуальність дослідження ідеології глобалізації у рамках теорії держави і права не викликає сумніву.

Теоретичною основою для написання наукової статті стали наукові праці, присвячені проблемам глобалізації, її окремих аспектів. Це, зокрема, праці таких науковців як, З. Бжезінський, О. Волович, С. Зуєв, А. Івановський, О. Литвиненко, Є. Макаренко, А. Манойло, В. Попов, Е. Роговський, І. Сопіга, А. Уткін, Т. Фрідман, О. Фурса, Ю. Яковец та ін.

Метою даної наукової статті є дослідження ідеології глобалізації у сучасному світі та її впливу на розвиток держави і права.

Для досягнення поставленої мети, необхідно вирішити такі завдання: дослідити історіографію дослідження даної тематики у юридичній науці, проаналізувати ступінь дослідження ідеології глобалізації в інших сферах наукового пізнання, сформулювати поняття ідеології глобалізації у контексті теорії держави і права, визначити напрямки впливу ідеології глобалізації на державно-правові явища; проаналізувати співвідношення між правовою ідеологією та ідеологією глобалізації; сформулювати пропозиції щодо формування національної правової

ідеології з урахуванням ідеології глобалізації; сформулювати пропозиції щодо подолання негативного впливу глобалізації на національну державу і право.

Предметом наукової статті є ідеологія глобалізації у сучасному світі та її вплив на державу і право.

Розвиток сучасної науки теорія держави і права неможливий без урахування світових процесів глобалізації, які охоплюють і економіку, і право, і соціально-культурну сферу. Утворення нових національних держав, нових міждержавних об'єднань, взаємна інтеграція правових систем є предметом новітніх наукових досліджень. Особливу роль у сучасному світі відіграє правова ідеологія, як складова загальної правової культури. Правова ідеологія є складним, комплексним явищем, що включає в себе сукупність правових ідей, теорій, концепцій, переконань. Теоретичні конструкції побудови оптимальної моделі держави і права, які здатні протистояти загрозам глобалізації та використати її позитивні сторони, також є невід'ємною частиною правової ідеології.

Політики і науковці повинні сконцентрувати свої зусилля на формуванні єдиної національної правової ідеології, яка буде виступати правовою формою національної ідеї – побудувати дійсно незалежну, економічно самодостатню країну з високим рівнем життя населення і високим рівнем правової свідомості та правової культури. Національна правова ідеологія, окрім визнання загальносвітових та загальноєвропейських стандартів прав і свобод людини, повинна включати логічно вибудовану концепцію, модель унікальної європейської держави, яка на перше місце ставить завдання захисту вітчизняного виробника, гарантує, а не декларує виконання судових рішень, має зрозумілу систему оподаткування і прозорі умови ведення бізнесу. Національна правова ідеологія повинна формуватися з урахуванням ідеології глобалізації, що забезпечить Україні рівноправні партнерські відносини з іншими державами, світовими та регіональними міждержавними об'єднаннями.

Сам термін «глобалізація» виник у другій половині 80-х років ХХ ст. у зв'язку з розвитком інформатики та телекомунікацій. У науковий обіг його ввів Р. Робертсон у 1983 р. [1]. За іншою версією, цей термін запропонував Т. Левітт у статті, опублікованій у «Harvard Business Review» у 1983 році. Цим терміном він позначав процес формування спільного ринку продукції, яка виробляється транснаціональними компаніями [2]. В обох випадках цей термін відображає інтеграційні процеси світового масштабу [3]. М. Чешков розуміє глобалізацію як процес поєднання різних компонентів людства в ході його еволюції на протигагу процесу диференціації людства [4].

І. Сопіга висловлює думку, що глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основними наслідками цього процесу є розподіл праці, міграція у масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення рівня культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює усі сфери життя суспільства [3].

Прихильники процесу глобалізації стверджують, що вона розширює можливості корпорацій і держав щодо свого розвитку. Збільшення товарообігу, поява нових технологій, розвиток інформаційної мережі стимулюють економічне зростання в усіх країнах світу [5].

Глобалізація, окрім позитивних моментів, несе із собою значну кількість загроз для вітчизняної правової системи, а також економіки та соціально-культурної сфери суспільних відносин. По-перше, це загроза поглиблення розриву, «прірви» між багатством та бідністю, знищення «середнього класу», дрібних та середніх підприємців. Подальший науково-технічний прогрес веде до максимальної автоматизації виробництва і вивільнення робочих рук. Підвищення якості та кількості продукції, що випускається автоматизованими промисловими та сільськогосподарськими підприємствами, веде до того, що дрібні та середні приватні підприємці не здатні конкурувати із великими потужними підприємствами-концернами, транснаціональними корпораціями. Крім того, концентрація капіталу більшою мірою розвиває вузькі сфери надання послуг, так звані послуги «преміум» класу, призначені для «еліти» (ресторанний та готельний бізнес, розважальні центри тощо). У результаті маси вивільнених працівників поповнюють лави безробітних, що посилює напруженість у суспільстві. Цю проблему ускладнюють і наслідки ліберальної політики кредитування на пільгових умовах,

коли значна кількість громадян отримувала кредити без першого внеску, маючи впевненість у майбутньому і не очікуючи можливості звільнення. Фактично, «мильна бульбашка» масштабногo споживчого кредитування вилілась у трагічні наслідки для багатьох людей, які втратили житло, вимушені брати кредити під ще більші відсотки, обмежуючи свої природні потреби тощо.

Таким чином, результатом глобалізації є те, що потужні транснаціональні корпорації з високим рівнем автоматизації та технологій поступово витісняють дрібних та середніх підприємців, які становлять фундамент середнього класу, представляють собою ядро громадянського суспільства. Як наслідок, маємо антиурядові виступи населення у більшості країн Африки, Європи проти програм скорочення бюджетних видатків (включаючи виплату соціальної допомоги), соціальної несправедливості, безробіття тощо. Серед протестуючих окремо виділяються групи так званих «антиглобалістів», тобто осіб, які прямо виступають проти глобалізації та її наслідків. Антиглобалісти є представниками суспільно-політичного руху, спрямованого проти певних процесів глобалізації у її сучасній формі, зокрема проти домінування глобальних транснаціональних корпорацій і торгівельно-урядових організацій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ).

Як справедливо зазначає О.О. Фурса, поширеним є тлумачення глобалізму як принципу щодо формування, організації, функціонування і розвитку світу як цілісної соціокультурної суперсистеми або стилю у політиці, за якого певне питання розглядається і вирішується у контексті загальнолюдських проблем, що потребують для свого розв'язання спільних зусиль. Пропонується також вважати, що глобалізм – це система, що дозволяє завдяки застосуванню новітніх технологій контролювати свідомість і суспільну поведінку людини і, яка прагне перетворити увесь світ «за образом і подібністю» до держав – світових лідерів [6]. О.О. Фурса зазначає, що глобалізм – це перш за все ідеологія глобалізації, а антиглобалізм – ідеологія антиглобалістської боротьби. Схематично глобалістська картина світу може бути представлена таким чином: теорія (ідеологія) – це глобалізм або антиглобалізм, а практика – це глобалізація або антиглобалістська боротьба. Відповідно до вищезазначеного, теорія глобалізації і є глобалізмом, а теорія антиглобалістської боротьби є антиглобалізмом. У зв'язку з цим, політична практика може бути спрямована або на культурне домінування у світі, тобто на глобалізацію, або на опір їй, тобто на антиглобалістську боротьбу. Дискусійним є питання щодо сутності глобалізму як ідеології. Є пропозиції визначати глобалізм як неоліберальну модель глобалізації. Головною вимогою неолібералізму є розширення індивідуальних свобод, обмеження державного втручання у господарське життя і орієнтація на ринок. Вільний ринок і вільна конкуренція, на думку неолібералів, повинні автоматично забезпечити найбільш раціональний і ефективний розподіл ресурсів і капіталовкладень, зокрема, шляхом розширення вільного вибору, що стоїть перед кожним підприємцем і споживачем. Глобалізм у такому тлумаченні є сукупністю таких ідей, принципів і заходів, як: вільна ринкова економіка (приватизація, лібералізація, стабілізація); відмова від елементів національного суверенітету; створення суспільства, керованого за єдиними правилами зі світового центру; пріоритет міжнародного права і міжнародних інститутів тощо. Реалізація даної ідеології здійснюється розвиненими західними країнами через впровадження неоліберальної моделі розвитку, особливістю якої є пріоритет фінансової діяльності над виробництвом і суспільним розподілом на периферії. Контролюють фінансові потоки міжнародні фінансові центри, а контроль над виробництвом у периферійних країнах здійснюють ТНК. Можна вважати, що за допомогою неоліберальної моделі створюються умови для експансії корпорацій у країнах, що розвиваються, через «нав'язування» нерівних умов «вільного ринку», а також створюється довготривала стратегія розподілу природних ресурсів на користь розвинених країн. Вважається, що ідеологія глобалізму є однією з головних складових сучасної ліберальної свідомості [6].

Однак, зазначає О.О. Фурса, існує і протилежна точка зору, згідно з якою, глобалізм – за суттю не може бути ідеологією, оскільки паралельно з цим ідуть процеси націоналізації ідеологій. Принципом глобалізму є сприяння уніфікації – одноманітності світових соціальних структур, економіки та культури. Важливою характеристикою глобалізму є те, що інформація і способи її обробки стають більш важливими складовими виробництва, ніж земля, капітал, праця. При цьому масове, стандартизоване виробництво замінюється новою системою індивідуального «ремісничого» виробництва, в основі якої лежить не ручна, а розумова праця, що базується на інформатиці і супертехнології. Глобалізм проявляється у можливості бути глобальним

суб'єктом праці і життєдіяльності, мати швидкість щодо отримання інформації і реалізації своїх рішень порівняну зі швидкістю світу. Навпаки, регіоналізм прагне зберегти місцеву систему виробництва (не відмовляючись від поступової її модернізації), а також соціальні гарантії, стандарти, стиль життя й ціннісні орієнтири локального населення. Глобалізм як ідеологія розвитку сучасного суспільства фактично обмежує локальні соціокультурні цінності і традиції, а також обумовлює загострення у периферійних країнах етнополітичних, соціальних і екологічних проблем [6].

Загалом можна погодитись із думкою О.О. Фурси щодо фактичного конфлікту між глобалізмом та регіоналізмом як двома протилежними ідеологіями та відповідними суспільними процесами (глобалізацією та регіоналізацією). Політична та економічна криза, які охопили майже всі країни Європейського Союзу, є підтвердженням цього глобального конфлікту. Центральні органи Європейського Союзу встановлюють вимоги до країн-боржників, і ці вимоги є фактично прямим втручанням у суверенітет національних держав, вони руйнують національні традиції і змушують політичну еліту та населення відмовлятися від звичайного способу життя, економити, відмовлятися від частини власності, змінювати місце роботи тощо.

Справедливим є і твердження про те, що до характеристик глобалізму відноситься і той факт, що інформація і способи її обробки стають більш важливими складовими виробництва, ніж земля, капітал, праця; обґрунтовується пріоритет фінансової діяльності над виробництвом і суспільним розподілом на периферії; міжнародні фінансові центри контролюють фінансові потоки, а контроль над виробництвом у периферійних країнах здійснюють ТНК.

Усі наведені фактори ведуть до фактичного знищення середнього та дрібного підприємництва, зростання безробіття в окремих державах (у Європі у ряді країн рівень безробіття серед молоді сягає 20-25%), що, у свою чергу, веде до посилення соціальної напруженості у суспільстві, невдоволення діями влади, масових протестів та страйків. Поглиблює кризу ще й зростаюча нелегальна міграція та наповнення ринку імпортованими товарами (більшою мірою китайського виробництва). У результаті політична еліта та населення ряду країн вже задумуються про можливий вихід із Європейського Союзу, повернення до суверенної національної державності.

Таким чином, ідеологія глобалізму зараз переживає системну кризу, але процес глобалізації продовжується, його важко спинити, адже на карту поставлені величезні фінансові ресурси, вже сформувалася загальноєвропейська політична еліта і бюрократія. І все це закріплено на рівні визнаних міжнародних угод, нормативних актів Європейського Союзу. Отже, загальноєвропейська правова політика глобалізації є потужним інструментом збереження єдності Європи та продовження поширення ідеології глобалізму.

Ключову роль у процесі глобалізації та поширення ідеології глобалізму відіграють США, у яких сконцентрований і світовий капітал, і центральні офіси міжнародних органів та організацій.

Як справедливо зазначає І. Сопіга, глобалізація сучасного світу є об'єктивною закономірністю: її не можна зупинити, оскільки вона приносить величезні прибутки передовим державам світу. Глобалізація змінює традиційне розуміння держави, оскільки з'являється новий актор міжнародних відносин – транснаціональні корпорації, які володіють величезними ресурсами. Проте, держави, як традиційні актори, все ж зберігають, і очевидно ще довгий час зберігатимуть свій вплив. У даному випадку мова іде про вплив тих держав, які стоять у центрі світового процесу, а не на периферії. Однією з держав, яка стоїть біля витоків глобалізації та отримує чи не найбільші вигоди від глобалізації, вважаються Сполучені Штати Америки. Глобалізація політики, економіки й культури часто стає фактором посилення лідерських позицій цієї держави у світі. Деякі науковці цілком справедливо приписують цій державі статус «локомотива глобалізації», зауважуючи при цьому, що глобалізація є фактором становлення та підтримання американської гегемонії у сучасному світі. Проте, однозначної думки про місце та роль США у глобалізаційних процесах не існує. Немає однозначності і у розумінні впливів глобальних процесів на світову гегемонію цієї держави [3].

Прихильники глобалізації стверджують, що цей процес приносить позитивні наслідки для усіх держав, проте, як відзначає З. Бжезінський: «Про рівні можливості реально можна говорити тільки щодо Сполучених Штатів та Європейського Союзу, за умови обопільної зацікавленості

цих сторін, вони здатні диктувати свої правила будь якій державі світу. Рівний ігровий майданчик перекошується шоразу, коли йдеться про інтереси США» [7, 132].

А. Уткін також вважає, що внаслідок відкриття світових кордонів, від глобалізації світового господарства отримали і продовжують отримувати найбільші прибутки саме США [5]. Фактично світова економіка знаходиться під впливом США, чий уряд універсалізує переваги вільного ринку і, з метою нав'язування ринкових реформ, тисне на нерозвинуті країни. США здійснюють це, виходячи виключно з власних інтересів [8].

Незважаючи на сучасні лідерські позиції Сполучених Штатів Америки у світі, ряд науковців ведуть мову про те, що період їх гегемонії вже завершився, або завершується. Доктор політичних наук О. Старіш вважає, що «домінувати держава-гегемон може лише до того часу, поки вона у змозі нав'язати інституційні обмеження на певну кількість ступенів свободи та відкритості світового ринку, який працює виключно в інтересах гегемона. Але, відповідно до принципу Ле Шательє-Брауна, безпосередній реальний період гегемонії зазвичай не перевищує одного покоління, після чого держава-гегемон стає звичайною великою державою серед інших. При цьому занепад гегемонії визначається спадом економічної ефективності через появу додаткових видів невикористаних витрат, які визначають як «тягар лідерства», що зумовлено перерозподілом доходів на користь розвитку та вдосконалення системи управління і, перш за все, на потребу колосальних витрат воєнної інфраструктури, відсутність яких на попередньому етапі якраз і виступало основою для підйому держави-гегемона» [9, 27-33; 3].

За даними системи вимірювання глобалізації, розробленої Швейцарським інститутом дослідження бізнесу, найбільш глобалізованими державами є Бельгія, Австрія, Швейцарія, Швеція, Данія, Канада, Португалія та інші. Сполучені Штати Америки, хоч і вважаються світовим лідером, займають у цьому рейтингу лише 27 позицію. Але саме під егідою США було розроблено рекомендації для національних економік, які отримали назву «вашингтонського консенсусу». Ці рекомендації мають на меті протистояти перешкодам на шляху світової торгівлі, відкритості світової економіки, створення багатосторонніх міжнародних інститутів тощо. Важливу роль у процесах глобалізації відіграють транснаціональні корпорації, які володіють близько 70% сукупного світового капіталу і мають змогу сприяти ліквідації перешкод у світовій торгівлі та руху капіталів. Хоча ТНК є багатонаціональними компаніями, та все ж таки вони зберігають національну приналежність. Так, у десятці найбільших корпорацій – вісім американських; серед ста – 55 корпорацій американські. Штаб-квартири більшості ТНК знаходяться саме у Сполучених Штатах Америки [3].

Україна не стоїть і не може стояти осторонь описаних процесів глобалізації, проте ступінь її «глобалізованості» (включення у процеси глобалізації) достатньо низький. Українська влада не зробила остаточного вибору між союзом із Росією у рамках Митного союзу та співробітництвом із Європейським Союзом із перспективою набуття асоційованого членства.

Національна правова ідеологія як частина правової культури українського суспільства знаходиться у процесі активного формування. Різними відомствами розроблено ряд Стратегій розвитку України у період до 2020 року [10; 11]. Проте, фактично відсутня загальнотеоретична основа стратегії розвитку України в умовах глобалізації з урахуванням останніх тенденцій та загроз. Наявні дослідження виконані більшою мірою у політологічному або економічному аспектах. Отже, існує реальна потреба в розробці Концепції національної правової ідеології, яка б об'єднала зусилля науковців-фахівців з економіки, політології та інших гуманітарних та прикладних наук, і яка б врахувала останні проблеми процесу глобалізації, чітко визнала шляхи протидії загрозам, які виникають у зв'язку з глобалізаційними процесами.

Правова система України, у свою чергу, повинна включати комплексний пакет правових засобів-інструментів захисту національної економіки (у першу чергу, національного виробника), національної культури від негативного впливу ідеології глобалізації (агресивної реклами, пропаганди культури насильства та жорстокості тощо), а також суспільства в цілому від наслідків глобальних процесів (нелегальної міграції, міжконфесійних та міжетнічних конфліктів).

Таким чином, обраний напрямок наукового дослідження є перспективним і його подальша розробка має як теоретичне, так і практичне значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Толстоухов А.В. Глобалізація. Влада. Еко-майбутнє / А.В. Толстоухов. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. – 308 с.
2. Глобализация: взгляд с периферии / Агентство гуманитарных технологий; науч. ред. Т. Хариманга; отв. ред. С. Хоменко. – К.: Агентство гуманит. технологий, 2002. – 62 с.
3. Сопіга І. Глобалізація як чинник світової гегемонії США [Електронний ресурс] / І. Сопіга. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2010/hlobalizatsiya-yak-chynnyk-svitovoji-hehemoniji-ssha/>
4. Чешков М.А. Глобалистика как научное знание. Очерки теории и категориального аппарата / М.А. Чешков. – М.: НОФМО, 2005. – 224 с.
5. Уткин А.И. Глобализация: процесс и осмысление / А.И. Уткин. – М.: Логос, 2001. – 254 с.
6. Фурса О.О. Глобалізм як ідеологія [Електронний ресурс] / О.О. Фурса. – Режим доступу: <http://intkonf.org/fursa-oo-globalizm-yak-ideologiya/>
7. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський; пер. з англ. А. Іщенка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 203 с.
8. Фрідмен Т. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію [Електронний ресурс] / Т. Фрідмен. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/friedman/lexus03.htm>.
9. Стариш А.Г. Циклы систем управления мировых гегемонов / А.Г. Стариш // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин; [ред. кол.: Губерський Л.В. (гол. ред.) та ін.]. – Вип. 67. – Ч. 1. – Київ, 2007. – 309 с.
10. Стратегія розвитку України у період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=90%3A-2020-&catid=36%3A2010-09-13-13-04-19&Itemid=70&lang=ru.
11. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920.

УДК 343.195: [34:008] (477)

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ПРИСЯЖНИХ ЗАСІДАТЕЛІВ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ

Новоселова В.В., аспірант

Запорізький національний університет

На підставі узагальненого аналізу наукових джерел із теорії держави та права, судових та правоохоронних органів України, національного законодавства автором здійснено спробу запропонувати авторську дефініцію правової культури присяжних засідателів, розмежування спільних і відмінних рис правової культури суддів і присяжних засідателів.

Ключові слова: *правова культура, правова культура суспільства, правова культура присяжних засідателів, суд присяжних, присяжні засідателі, народовладдя, правосуддя.*

Новоселова В.В. ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА ПРИСЯЖНЫХ ЗАСЕДАТЕЛЕЙ В УКРАИНЕ: ПОНЯТИЕ И СОДЕРЖАНИЕ / Запорожский национальный университет, Украина

На основании обобщенного анализа научных источников по теории государства и права, судебным и правоохранительным органам Украины, национального законодательства автором осуществлена попытка предложить авторскую дефиницию правовой культуры присяжных заседателей, разграничение общих и отличительных особенностей правовой культуры судей и присяжных заседателей.

Ключевые слова: *правовая культура, правовая культура общества, правовая культура присяжных заседателей, суд присяжных, присяжные заседатели, народовластие, правосудие.*